

Hovorna.

Zastoupení zájmových skupin ve správě cedulových bank.

Celonárodní úloha cedulové banky, jakožto správkyně měny svého státu, ukládá jí povinnost přihlížeti v celém okruhu činnosti, zvláště při poskytování úvěru, spravedlivě a úměrně k hospodářským potřebám pokud možno všech vrstev obyvatelstva. Tato úloha se bance valně usnadní a zabezpečí, poskytne-li se jí výhoda přímého a trvalého kontaktu s reprezentanty všech kategorií zájmových skupin národa. I u nás ozvaly se vážné hlasy, žádající účinné zastoupení obchodu a průmyslu ve správě naší Národní banky Československé. Zastoupení to může být statutárně provedeno buď ve vedoucím správním orgánu banky, v orgánu dozorčím, neb ve sboru poradním.

Budiž mi dovoleno, abych ve stručném přehledu ukázal, jak rozličné cedulové banky — omezím se, aby příklad byl k našim poměrům příleha-
vější, na cedulové banky akciové — zajistily si spolupráci a zkušenosti odborných kruhů obchodních, bankovních, průmyslových a také zemědělských, spojitelných a — last not least — i dělnických.

Akciová banka, díky své struktuře, může tak učiniti již přiměrně samým rozdělením upsaných akcií mezi jednotlivé subskribenty. Kapitál naší Národní banky Československé má být jednou třetinou v nezczizitelném vlastnictví státu (§ 59 bankovního zákona ze 14. dubna 1920); způsob rozdělení určí zvláštní instrukce ministra financí (§ 43).

Školským příkladem cedulové banky pevně zakotvené v nejširších vrstvách národa jest Národní banka dánská. Království dánské mělo původně po švédském vzoru cedulovou banku státní. Státní úpadek po napoleonských válkách, na začátku XIX. století, sanován byl mimo jiné i zatížením určitých nemovitostí, zvláště městských domů, venkovských usedlostí, desátků z půdy (v Dánsku byla tehdy ovšem, jako u nás, ještě robota) zákonnou státní prioritou, jež byla juristicky konstruována jako hypoteční pohledávka dánské státní banky. Dne 1. srpna 1818 vešla v život akciová Národní banka a tu památný oktroj krále Frederika VI. ze 4. července 1818 ustanovil, že akcionářem nestává se pouze vlastní subskribent akcií, nýbrž všichni majitelé nemovitostí zatížených sanační státní prioritou, a to jednou akcií za každých 100 dolarů (nominální hodnota jedné akcie) svého dluhu. Z podrobného výpočtu § 11 oktroje vyplývá, do jak širokých vrstev se akcie banky dánské dostaly. Známa hospodárnost a příčinlivost dánského národa dává tušiti, že akcie také zůstaly v rukách opravdu celonárodních.

Ježto však akcie všech cedulových bank jsou v určitých formách a mezích volně převoditelné a není tedy zásadně vyloučena možnost, že by postupem času byly skoncentrovány v rukou nečetné skupiny kapitalistů na újmu všenárodního poslání banky, zajišťují se banky rozličnými předpisy, čelícími jednak nedovolené majorisaci na valné hromadě akcionářů, jednak uplatňování postranních záměrů ve správě banky samé. Náš bankovní zákon (§ 109) příznává každému účastníkovi valné hromady bezpodmínečně jen jeden hlas, bez ohledu na počet akcií, které reprezentuje. Toto ustanovení jest převzato ze stanov staré Rakousko-uherské banky (čl. 18).

Ostatní cedulové banky, jež můžeme nazvat dědičkami této staré banky, totiž Bank Polski, Národní banka Rakouská a Národní banka Maďarská, přijaly ve vědomí, že vyšší zodpovědnosti přísluší též větší míra práva, do svých stanov ustanovení modernější: přiznaly za každých 25 akcií jeden hlas, avšak s tím omezením, že nikdo nemůže ve svých rukách soustřediti více hlasů, než určité dovolené maximum (v Polsku 500 hlasů, v Rakousku a Maďarsku 100 hlasů).

Starý zákon o Bance Francouzské ze 24 Germinalu roku XI. (14. dubna 1803), vyhlášený ještě prvním konsulem Bonapartem, přiznává každému akcionáři pouze jediný hlas, avšak ani jedna z ostatních cedulových bank francouzské skupiny (Belgická, Rumunská, Japonská, Portugalská atd.) tohoto ustanovení nepřevzala.

Pokud se pak tkne předpisů, které se zabývají vlastní správou cedulových bank, tu spokojují se některé, mezi nimi i náš bankovní zákon (§ 81) pouhým stanovením inkompability úřadu guvernéra a členů správních; resp. dozorčích orgánů banky s členstvím v zákonodárných sborech, s účastí ve správě neb se služebním poměrem ve výdělečném peněžním ústavě a pod.

Jiné banky však sledují tento cíl předpisy pozitivními. Již novela k organizaci Banky Francouzské z 22. dubna 1806 ve čl. 9. předpisuje, že z patnácti valnou hromadou volených správců (régents), kteří s guvernérem a jeho náměstkem tvoří správní radu (conseil d'administrato), musí být pět vybráno z kruhů průmyslových, řemeslnických a obchodních, stejně všichni tři censoři, tvořící dozorčí orgán banky (nikoli pouzí censoři směnek k eskontu předkládání).

Příklad menší autority skýtají nám předpisy zákona z 23. prosince 1913 o organizaci bank federální rezervy Spojených států. Vlastní ústřední Federal Reserve Board se sídlem ve Washingtonu čítá osm členů včetně tajemníka pokladu a měnového dozorce. Šest nevirilních členů jmenuje prezident Spojených států a zákon ukládá mu za povinnost přihlížeti při výkonu tohoto nominačního práva k tomu, aby se dostalo spravedlivého zastoupení (fair representation) finančním, zemědělským, průmyslovým a obchodním zájmům, jakož i zeměpisným oblastem celé Unie. Devítičlenné správní rady jednotlivých federálních bank, sídlem ve dvanácti distriktech federální rezervy (Boston, New York, Philadelphia, Cleveland, Richmond, Atlanta, Chicago, St. Louis, Minneapolis, Kansas City, Dallas a San Francisco — Aljaška a ostatní državy jsou vyňaty), rozděleny jsou ve tři třídy po třech členech. Mimo tři členy jmenované ústřední radou federální rezervy ve Washingtonu (třída C) zasedají v ní tři členové volení reprezentanty podílnických bank (třída A) a tři členové vybraní z kruhů, které ve svém okrsku federální rezervy provozují aktivně obchod, zemědělství neb některé odvětví průmyslové výroby.

Po americkém vzoru má též správní rada Jihoafrické banky vedle reprezentantů vládou jmenovaných a účastněnými bankami volených též tři členy volené ostatními (nebankovními) akcionáři, a to jednoho obchodníka, jednoho zemědělce a jednoho příslušníka jiného průmyslného povolání (moeten zijn een bij handel, een bij landbouw en een bij een ander industrieel bedrijf).

Do pětičlenného bankovního výboru Banky svobodného města Gdanska (Bank von Danzig) volí tři členy valná hromada, městský senát pak jmenuje dva ostatní, jest však vázán jmenovati jednoho jako zástupce držitelů bankovek a druhého jako zástupce dlužníků banky (§ 20 stanov).

Obdobný pozitivní předpis, myšlený jako omezení nominačního práva státní moci (viz svrchu omezení nominačního práva amerického presidenta) nalézáme v reglementu Národní banky Dánské. Nominační právo královo vztahuje se tu pouze na dva členy výkonného úřednického orgánu, t. j. ředitelstva (na neurčitou dobu jmenovaného). Ze dvou ředitelů králem imeno-

vaných má jeden býti znalý zemědělství (§ 49: Af direktoererne udnaevner kongen 2, hvoraf den ene skal vere landbrugskyndig).

Čtyřicetičlenná bankovní rada Národní banky Švýcarské má podle čl. 43. stanov obsahovati mimo zástupce finanční též representanty obchodu, průmyslu, řemesel a zemědělství. I zde jde tento postulát na účet nominačního práva státní moci. Bankovní rada se totiž dle čl. 44. tvoří takto: Federální rada jmenuje na prvním místě presidenta (guvernéra) a jeho náměstka. Pak zvolí valná hromada akcionářů patnáct členů a oznámí výsledek volby federální radě, jež potom jmenuje ostatní dvacet tři členy, z nichž nanejvýš pět může býti členy zákonodárného sboru a rovněž jen pět členy kantonálních vlád. Federální rada jest totiž povinna při své nominaci pamatovati na spravedlivé zastoupení hlavních středisk bankovních, obchodních a průmyslových. Ustanovení takového jest zde tím více zapotřebí, ježto, jak již Schmoller ve své učebnici vytyká, jest zřízení Národní banky Švýcarské příliš úřednické a byrokratické.

Rada Banky Španělské čítá podle čl. 36. stanov dvacet členů. Z nich 15 jest voleno valnou hromadou, tři zúčastněnými bankami, jeden jmenován poradním sborem obchodních a živnostenských komor a jeden korporacemi zemědělskými.

Říšská banka německá, která na žádost reparační komise učinila své zřízení značně svobodnějším (nahradivši na př. doživotního presidenta státní mocí — císařem jmenovaného, presidentem voleným generální radou na čtyři leta), podržela si jednu instituci, která si zaslouží zmínky i v rámci tohoto stručného článku. Mním tak zv. ústřední výbor (Zentralausschuss), za císařství patnáctičlenný, nyní podle § 13 bankovního zákona z 30. srpna 1924 jednadvacet členů čítající a každý rok jednou třetinou se obnovující. Výbor tento má funkci p o r a d n í a jest volen valnou hromadou na návrh ředitelstva z kruhů bankovních, průmyslových, zemědělských, obchodních, řemeslnických a dělnických (a to pouze z akcionářů německé národnosti). Jeho dobré zdání musí býti vyžádáno, kdykoli je to v zájmu dobré správy. Členové ředitelstva zúčastní se porad ústředního výboru, ovšem bez hlasovacího práva. Tři k tomu zvláště zvolení r e p r e s e n t a n t i výboru fungují k žádosti ředitelstva v určitých případech jako jeho poradci.

Tento ústřední výbor německý má již tím, že jest orgánem valné hromady, to jest pospolitosti akcionářů, mnohem větší autoritu než sbor cenzorů naší Národní banky Československé, jež jest podle § 95 zákona ze 14. dubna 1920 jmenován bankovní radou k posouzení směnek k eskontu předkládaných a jemuž poslední odstavec § 96 téhož zákona dává také povahu sboru důvěrnického, majícího právo tlumočiti hospodářské potřeby a přání svého bankovního obvodu.

Nejbližší náš souseď, republika Rakouská pojala do stanov své Národní banky ustanovení, jež si právem zaslouží naší pozornosti. Článek 22. stanov nařizuje, že z třinácti členů generální rady, valnou hromadou volené, má býti po jednom zástupci 1. ústavů provozujících obchody bankovní, 2. s p o ř i t e l e n, 3. průmyslu, 4. obchodu a živností, 5. zemědělství a 6. dělnictva. K tomu dodává čl. 29. předpis se sociálního stanoviska jistě spravedlivý, že totiž zástupci zájmových skupin sociálně slabších (ad 4., 5. a 6.) mohou složití úřední kauci nižší (toliko dvacet, místo padesáti akcií banky).

Dr. Vladimír Dědek.